

Jednota a mnohost ve fyzickém a duchovním světě

Rudolf Steiner

Mnichov, 3. září 1913

Denní průpověď na středu.

Ze všeho, čeho jsme byli v těchto dnech exoterními účastníky, bychom měli vytáhnout to esoterní, tedy to, co bylo možné nalézt takříkajíc mezi řádky. To musí být naším úkolem v nejbližší době. Veškerá esoterika spočívá v tom, abychom duší, citem přijali to, čemu dokážeme exoterně porozumět, co dokážeme exoterně pochopit.

V těchto dnech byla řeč hlavně o strážci prahu, o Luciferu a Ahrimanovi. Říše dvou posledně jmenovaných se musíme naučit poznávat, abychom se dokázali ochránit před jejich zásahy. Především se musíme vyvarovat toho, abychom pojmy, které jsme si utvořili a osvojili zde ve fyzickém světě a které právem existují pro fyzický svět, brali s sebou do duchovního světa při překročení prahu.

Filosofie je sice něco, co je některým ze zde přítomných duší vzdálené, vy všichni ale víte, že filosofie se snaží poskytnout člověku názory na život a na svět. Ve filosofii se mluví hlavně o dvou věcech:

Zprv o mnohosti, kde je vše odvozováno až z těch nejmenších částic, atomů a monád. Leibnizova filosofie je tak například monadologicko-spirituálním světonázorem; Haeckelův materialismus je světonázorem atomistickým.

Tím druhým, o čem se ve filosofii mluví, je jednota. Sem patří filosofie Spinozova a jmenovat zde můžeme i světonázor Hegelův.

Mnohost a jednota jsou ovšem pojmy, jež platí pouze pro fyzickou pláň a pro duchovní svět nemají význam, nanejvýš ještě tak pro elementární svět. Dříve s námi pracovali přátelé, kteří se věnují filosofii. Jednoho dne tak za mnou přišla jedna osobnost a řekla, že s námi už pracovat nemůže, protože jednotu vidí jako to jediné, co je pravé; my tak podle ní ale nečiníme. A opustila nás.

Kdo vyzývá jednotu a tyto pojmy si vezme s sebou do duchovního světa, propadá Luciferovi. Kdo za jediné správné považuje mnohost, propadá Ahrimanovi. Kdo se v duchovním světě stane vědomým - a to je hlavním požadavkem pro pokročilého esoterika, aby během meditování byl vědomě mimo své tělo - spatří nejprve sám sebe. Jako hlavní vjem má před sebou sám sebe, své fyzické tělo a svůj vztah ke své fyzické bytosti. Zde ve fyzickém světě se člověk cítí jako jednota vůči okolnímu světu, na nějž pohlíží jako na mnohost. Vidí kolem sebe oblaka, hory, stromy, zkrátka různé přírodní říše. Kdybychom se například chtěli domnívat, že oblak na obloze je součástí nás samých, tak jako je součástí nás samých prst, oddávali bychom se velkému omylu. V duchovním světě si člověk sám sebe uvědomuje jako mnohost; všechny ty síly a bytosti, které v elementárním světě pracují na našem fyzickém těle, tam vidíme jako mnohost. Vidíme je tam jako „sto tisíc bláznů“, jako „legii“.* Kdybychom však těchto „sto tisíc bláznů“ viděli jen jako mnohost a neřekli si: Vždyť vy všichni malí chlapi, vy jste dohromady jen já sám; vy všichni dohromady ve svém mnohochlapíkovství tvoříte jen mě jako jednotu! - kdybychom si to se vší silou a energií a sebeuvědoměním neřekli, propadli bychom

Ahrimanovi. A musíme si to nejen teoreticky, myšlenkově říci - což by koneckonců nebylo tak těžké - nýbrž musíme toto přesvědčení, že mnohost je v duchovním světě jednotou, prožít. Kdybychom to neudělali, kdybychom se v duši nevzchopili k těmto pocitům, ale na oněch „sto tisíc bláznů“ bychom se dívali jako na sto tisíc bláznů, létaly by z nás cucky, roztrhali bychom se do mnohosti. Ahrimanské bytosti by z naší bytosti vzaly kusy, zahalily by se do nich a předstíraly by nám omyl a lež.

Jisté divoké kmeny znají například lva jen jako mnohost. Nedovedou si myslet lva jako jednotu, jako rod. Pojmy jednoty a mnohosti je opravdu třeba chápat správně a ty, které jsou vhodné jen pro fyzickou pláň, nechat při překročení prahu za sebou. *Probuzení duší*, 4. obraz, Romanus: „Můj rozum však při vstupu do života / náladu chrámu u jeho brány odkládal.“

Meditací musíme svou duši posílit natolik, aby se, když se k ní bytosti duchovního světa skutečně přiblíží, cítila tak silná, že ihned pozná, jestli ji chtějí svést k omylu. Duše musí být schopna říci: Vy jste staviteli mého fyzického těla.

V theosofické literatuře najdeme často schémata, která jsou vcelku užitečná; vychází se v nich z jednoty, pak se to větví a jde čím dál víc do mnohosti. Anebo se začne mnohostí a jde se nahoru až k jednotě. A i když tato znázornění možná nejsou vždycky úplně správná, nijak to neškodí. Ono to sice škodí, ale ne příliš, dokud to zůstane na fyzické pláni. Chce-li však někdo s tímto schematickým pojmem překročit práh, může to být hrozné. Schéma může jako učební pomůcka posloužit jen tehdy, jestliže slouží jako symbol, je-li si člověk vědom, že tutéž věc může znázornit tímto nebo sto jinými způsoby; není-li si toho vědom, pak propadl Ahrimanovi.

U všech znázornění a vysvětlení hrají samozřejmě jistou roli city a emoce. Jednomu je třeba sdělovat [věci] živé, jinému zase úplně jiným způsobem, který na toho prvního může působit přímo antipaticky. To je prostě nutné.

Nikdy však nesmíme esoterikovi vnucovat nějakou duchovní pravdu prostřednictvím výřečnosti, výmluvnosti; to by byl ve hře Lucifer. Žák musí být svobodný ve své vůli [tuto pravdu] přijmout.

Musíme tedy náležitě rozlišovat život na fyzické pláni a život v duchovních světech. Pojmy platné zde ve fyzickém světě nesmíme brát s sebou při překročení prahu a podobná zásada platí při jeho zpětném překročení (Romanus v *Probuzení duší*, jak již bylo dříve řečeno).

Působení ahrimanských a luciferských bytostí je nutné pro světový řád, dokud zůstává v mezích, jež byly těmto bytostem určeny. Esoterik musí svou duši posílit natolik, aby poznal zasahování těchto bytostí a ochránil se před ním. Člověk získá sebejistotu v duchovním světě teprve tehdy, když se ve fyzickém životě dopracuje k tomu, aby udržoval rovnováhu mezi Ahrimánem a Luciferem, a když u všeho, s čím se setkává, ví, jakého je to původu.

Z toho, co se dává v esoterních hodinách, a prostřednictvím meditativního života si má esoterik navyknout na jiné pocíťování, než jaké má exoterik; celý svůj život a celé své konání musí nechat prozářit duchem, takže nebude možné, aby v našich řadách vládl spor a svár. Ono to jde, skutečně, jde to! V exoterním životě se esoterik musí chovat jako exoterik. Musí se ovšem vůči exoterikovi cítit jako dospělý vůči dětem, avšak bez jakékoli pýchy a bez povýšenosti, ryze objektivně. Často je ale velmi bolestné vidět, že i mezi esoteriky panuje spor a svár, ctižádost a revnivost. Je to totéž, jako kdyby čtyřicetiletý muž hrál s dětmi kuželky a poté co ho kuželka poraní na prstu nebo mu míč udělá modřinu pod okem, by chtěl kouli nebo míč ztlouct. U dítěte by byl tento způsob vyjádření nevole přirozený. Jako dospělý může člověk hrát hry lépe než děti, ale hraje je s jinými pocity; je nad hrou, zatímco dítě je do hry ponořené.

Někteří z našich drahých přátel mi řekli, že moje kniha *Theosofie* je velmi těžko srozumitelná a jestli by to nemohlo být podáno lehčím způsobem. Nejednou jsem k tomu vzal pero do ruky. Nedomnívejte se však, že je snazší, méně namáhavé psát *Theosofii* takřikajíc populárně. Vždycky jsem však pero zase odložil. Kdyby někdo chtěl theosofii přijmout bez myšlenkových těžkostí, poskytoval by tím záchytné body Luciferovi. A je opravdu na místě trochu se při tom potrápít.

I ve fyzickém světě existuje mnoho nesprávných pojmů. Tak například je mylný předpoklad, že světlo spočívá jen ve vlnách. Zcela chybné je však mluvit o vlnách, kmitání či vibracích u duchovních záležitostí. Někteří například řeknou, že na esoterní hodině vládly sympatické atd. vibrace („vibrations“, řečeno anglicky); někteří to rádi říkají; to by se nemělo dělat!

Ve všech těchto dnech se hodně mluvilo o všemožných nebezpečích, která na okultního žáka číhají na cestě do duchovního světa. Kdyby někdo chtěl říci: Ne, já touto cestou nechci jít, nechci se pozvednout k nositeli ducha, je s tím spojeno příliš mnoho nebezpečí! - pak je to stejné, jako kdyby někdo řekl: Já chci v tom domě, který se co nevidět zřítí, s radostí dál bydlet, o zřícení nechci nic vědět!

Každý jednou musí jít touto cestou, a proto je nutné, aby se seznámil s nebezpečími. Lidstvo musí podniknout tuto cestu do duchovního světa, nechce-li zpustnout a vyprahnout. A tady je úkolem esoterika posílit svou duši, aby správně poznal všechny obtíže, Lucifera a Ahrimana, strážce prahu a dokázal jim pohlédnout do tváře, aby brzdícím mocnostem nepropadl, ale aby je porazil a ukázal lidstvu cestu.

V duchu spočíval zárodek mého těla...

V mém těle spočívá zárodek ducha...